

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Оцінка бар'єрів до міжнародної торгівлі в Україні: ПОСЛУГИ

Віталій Кравчук та Ірина Коссе

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій

Київ, листопад 2020 р.

Бар'єри до міжнародної торгівлі послугами

- Бар'єри до торгівлі послугами виникають переважно через державне регулювання, тобто вони є нетарифними
- У торгівлі товарами діють як митні тарифи так і нетарифні бар'єри
- Тому виникає потреба розрахувати, яким ставкам тарифів відповідають нетарифні бар'єри тобто адвалорні еквіваленти (AVE)
- Розраховані AVE спрощують торговельні переговори та дослідження міжнародної торгівлі, тому що дозволяють сформулювати спільну одиницю виміру торговельних бар'єрів

“Австралійський” підхід

- Спільний проект Комісії з продуктивності (дорадчого органу уряду Австралії) та Австралійського національного університету по вимірюванню обмежень на міжнародну торгівлю послугами
  - Використане та розширене для більшої кількості країн у подальших дослідженнях інших економістів
- Торговельні бар'єри в кожному секторі послуг оцінюються у індексі обмежень на торгівлю послугами (STRI)
- На основі STRI розраховується тарифний еквівалент обмежень для кожного сектору (AVE)
  - Підхід для розрахунку AVE змінюється залежно від сектору

Розрахунок STRI

- Перелік можливих обмежень для кожного сектору послуг
  - Перелік включає обмеження щодо виходу на ринок, ринкової частки, руху робочої сили, на транскордонне постачання послуг та інші обмеження актуальні для кожного сектору
  - Кожне обмеження має певну вагу. Сума ваг для всіх обмежень дорівнює 1
  - Перелік обмежень та ваги аналогічні до попередніх досліджень
- Кожне обмеження оцінюється за шкалою від 0 (мінімальне) to 1 (найбільше)
  - Визначені шкала оцінки для деяких обмежень, для інших – експертне судження
  - Оцінки на основі кабінетного дослідження та інтерв'ю із стейкхолдерами
- Індекс розраховується як сума добутків оцінок обмежень та відповідних ваг

Розрахунок STRI (2)

- Ми підраховуємо окремо індекси недискримінаційних обмежень, що стосуються всіх підприємства, та індекси дискримінаційних обмежень, що застосовуються лише для іноземних постачальників послуг
  - Наприклад, для повного обмеження однакового до всіх підприємств недискримінаційна оцінка - 1, а дискримінаційна - 0
  - Для повного обмеження, що діє лише для іноземних підприємств, недискримінаційна оцінка - 0, а дискримінаційна - 1
- Ми рахуємо індекси бар'єрів до інвестицій так і для транскордонного постачання
  - Інвестиційний індекс базується на повному переліку обмежень, а транскордонний індекс лише на актуальних обмеженнях

Адвалорні еквіваленти

- Для розрахунку адвалорних (також відомих як тарифні) еквівалентів ми розглядаємо просту модель часткової рівноваги сектору послуг за досконалої конкуренції
  - Ми також припускаємо що ми працюємо в умовах малої економіки і відповідно пропозиція послуг іноземними постачальниками повністю еластична
- Тарифний еквівалент розраховується як $TE(\%) = [(P_f^1 - P_f^0) / P_f^0] * 100$
  - P_f^1 - це ціна послуг іноземних постачальників за наявних обмежень
  - P_f^0 - це нова рівноважна ціна, якщо усунуто всі обмеження
- Для обчислення додаткової націнки пов'язаної із обмеженнями у кожному секторі використовуються різні підходи. Додаткові деталі будуть наведені у наступних слайдах

Фінансові послуги

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Основні бар'єри для банківських послуг

- Обмеження на закордонні інвестиції
  - Перекази коштів на депозити у іноземних банках та інші форми закордонних інвестицій обмежені до 100 000 євро на рік для фізичних осіб та 2 млн євро на рік для юридичних осіб
  - Українські банки зобов'язані перевіряти відсоткові ставки за кредитами від нерезидентів. Якщо на їх думку відсоткова ставка встановлена, щоб обійти обмеження на зовнішні інвестиції, вони зобов'язані відмовити клієнту в обслуговуванні платежів
- Обмеження щодо виходу на ринок та пропозиції послуг
  - Українські банки не можуть надавати послуги із страхування
  - НБУ може заборонити банкам відкривати нові відділення, якщо НБУ вважає відділення буде збитковим для банку.
  - Відкриття нового банку є складним і потребує значних витрат

Основні бар'єри щодо страхових послуг

- Транскордонне постачання страхових послуг заборонене крім страхування майнових ризиків морських, авіаційних та космічних перевезень
- Українським страховим компаніям заборонено надавати банківські послуги або послуги щодо торгівлі цінними паперами.

Адвалорні екваленти для фінансових послуг

- Оцінка цінового впливу обмежень на фінансові послуги проводилась у два етапи
  - На першому етапі чиста відсоткова маржа банків в кожній економіці моделювалась як функція капіталізації банків, ліквідності та частки операційних витрат
  - На другому етапі спреди відсоткових ставок банків моделювались як функція волатильності відсоткових ставок, структури ринку та індексу торговельних обмежень
- Результати моделювання дозволяють оцінити вплив цінових обмежень наступним чином
  - $AVE = 100 * (e^{0.732 * TRI_i} - 1)$

Індекс торговельних обмежень та тарифні еквіваленти для сектору фінансових послуг

	Індекс недискримінаційних обмежень торгівлі	Недискримінаційні адвалорні еквіваленти (%)	Індекс дискримінаційних обмежень торгівлі	Дискримінаційні адвалорні еквіваленти (%)
Банківські послуги				
ПІІ	0.0825	6.22	0.1375	10.59
транскордонні	0	0	0.425	36.49
Страхові послуги				
ПІІ	0.13	9.98	0.1525	11.81
транскордонні	0	0	0.5	44.20

Джерело: розрахунки авторів

Професійні послуги

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Основні бар'єри для бухгалтерських та аудиторських послуг

- Суттєві бар'єри відсутні для бухгалтерських послуг, але аудит підлягає регулюванню. Оцінки для сектору виставлені як середнє арифметичне оцінок для аудиту та бухгалтерських послуг
- Недискримінаційні бар'єри в сфері аудиту
  - Лише належним чином акредитовані аудитори включені в Реєстр аудиторів можуть керувати аудитом або проводити аудит незалежно
  - Частка власності неаудиторів в аудиторській фірмі обмежена до 30%. Керівником аудиторської фірми може бути лише аудитор
- Обмеження для іноземців
  - В Україні, здається, відсутні іноземці кваліфіковані як аудитори
  - Тому на практиці іноземці наразі не можуть володіти більш як 30% аудиторської фірми або керувати нею.

Основні бар'єри в сфері юридичних послуг

- В Україні здається відсутні бар'єри до юридичної практики як для українців так і для іноземців за винятком представництва в суді. Оцінки обмежень для сектору – середнє арифметичне обмежень для судової практики та інших юридичних послуг
- Основні бар'єри для представництва в суді
  - Лише адвокати можуть представляти інтереси сторін в суді (за деяких винятків таких як захист прав працівників або справи про соціальну допомогу). Якщо заплановані зміни до Конституції набудуть чинності, адвокати збережуть монополію на судове представництво в кримінальних справах. Інші особи зможуть представляти інтереси сторін в інших категоріях справ
  - Адвокати не можуть надавати послуги адвоката або судового експерта. Лише адвокати можуть бути співвласниками адвокатських об'єднань.
  - Адвокати можуть надавати свої послуги як самозайняті, як адвокатське бюро (один адвокати та можливо співробітники) або як учасники адвокатського об'єднання. Інші форми діяльності заборонені.
  - Адвокати, що належним чином ліцензовані закордоном можуть зареєструватись як адвокати іноземної держави. Для цього потрібно сплатити внесок та підтвердити право на заняття адвокатською діяльністю в іншій державі. Зареєстровані таким чином адвокати мають рівні права із адвокатами України

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

INSTITUTE
FOR ECONOMIC RESEARCH
AND POLICY CONSULTING

Розрахунок AVE для професійних послуг

- Дослідження впливу торговельних обмежень на інженерні послуги використовувалось для оцінки AVE для бухгалтерських та правових послуг
  - Ми припускаємо, що коефіцієнти для інженерних послуг актуальні для інших професійних послуг
  - Цінова маржа інженерних фірм моделювалась проти ряду змінних таких як ринкова частка, обсяг витрат на дослідження, концентрація ринку, індексу торговельних обмежень та інших
  - На основі цього розраховується вплив торговельних обмежень на цінову маржу
- В результаті отримуємо наступну формулу для AVE
  - $AVE = 79.0 * TRI$

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Індекс торговельних обмежень та тарифні еквіваленти для сектору професійних послуг

	Індекс недискримінаційних обмежень торгівлі	Недискримінаційні адвалорні еквіваленти (%)	Індекс дискримінаційних обмежень торгівлі	Дискримінаційні адвалорні еквіваленти (%)
Бухгалтерський облік та аудит	0.05875	4.64	0.0655	5.17
Юридичні послуги	0.0875	6.91	0.0025	0.20
Разом				
ПІІ		6.07		2.04
транскордонні		0		0

Джерело: розрахунки авторів, оцінки транскордонних бар'єрів Francois et al (2007)

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Роздрібна торгівля

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Основні бар'єри для роздрібної торгівлі

- Для відкриття нового магазину необхідна дозвільна документація, якщо приміщення новобудова або перепрофілюється. Зокрема необхідно мати будівельну документацію, виконувати санітарні правила, вимоги пожежної безпеки.
- Для роздрібного продажу підакцизних товарів потрібна ліцензія, але ліцензування може автоматичне. Ліцензія видається або продовжується за умови сплати ліцензійних платежів та відсутності зафіксованих порушень правил торгівлі
- Україна залишається у пріоритетному списку країн із порушеннями прав інтелектуальної власності складеному офісом Торговельного представника США.

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Розрахунок AVE для роздрібної торгівлі

- Розрахунок впливу обмежень на маржу підприємств торгівлі проводився в два етапи
  - По-перше, маржа окремих підприємств моделювалась стосовно обсягу продажів, співвідношення запасів до продажів, фіксованих витрат, вартості капіталу та інших
  - По-друге, спільні складові маржі для кожної країни моделюються стосовно індексу торговельних обмежень
  - Надалі обраховується вплив на витрати підприємств торгівлі для розрахунку AVE
- Формула для AVE є наступною
  - $AVE = 0.205 * FDR / [0.8275 - 0.205 * FDR] * 100$ для індексу дискримінаційних обмежень (FDR)
  - $AVE = 0.395 * RB / [0.8275 - 0.395 * RB] * 100$ для індексу недискримінаційних обмежень (RB)

Індекс торговельних обмежень та тарифні еквіваленти для сектору роздрібної торгівлі

	Індекс недискримінаційних обмежень торгівлі	Недискримінаційні адвалорні еквіваленти (%)	Індекс дискримінаційних обмежень торгівлі	Дискримінаційні адвалорні еквіваленти (%)
Роздрібна торгівля				
ПІІ	0.05	2.45	0.0	0.0
транскордонні				6.48

Джерело: розрахунки авторів, оцінки транскордонних бар'єрів Francois et al (2007)

Повітряні перевезення

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Основні дискримінаційні бар'єри

- Заборонений каботаж для іноземних авіакомпаній та внутрішні чартерні польоти
- Іноземні компанії не можуть володіти більше ніж 50% в компанії-постачальнику послуг повітряних перевезень
- Іноземні авіакомпанії мають бути призначені на міжнародні лінії Угодами про повітряне сполучення. З двосторонніх Угод про повітряне сполучення України 21 угода дозволяє лише одну або дві призначені іноземні авіакомпанії, або один чи два пункти в Україні для іноземних перевізників.
- Іноземним компаніям заборонені комерційні міжнародні чартерні перевезення до та з України. За виключенням випадків, коли не знайшлось української компанії, яка бажає виконувати такий політ, і кількість пасажирів не перевищує 15 осіб або вага вантажу не перевищує 2 тон.

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Основні недискримінаційні бар'єри

Заборонена приватна власність на:

- Аеродроми та аеродромні об'єкти (злітно-посадкові смуги, руліжні доріжки, перони, системи посадки, наземні засоби зв'язку, навігації, спостереження, інші елементи аеродромів, що забезпечують безпеку польотів)

Таким чином, новій приватній компанії, особливо іноземній, дуже важко зайти на цей ринок, оскільки він зайнятий державними або комунальними компаніями.

Автомобільні перевезення

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Основні бар'єри

- Дискримінаційних бар'єрів немає
- Недискримінаційні бар'єри:
  - Вимога отримувати ліцензію на пасажирські перевезення та перевезення небезпечних товарів
  - Дозволи на міжнародні пасажирські та вантажні перевезення видаються на підставі міжнародних домовленостей в рамках щорічних квот
  - Каботаж (пасажирів та вантажів) дозволяється при умові отримання дозволу від Укртрансбезпеки. Іноземні компанії повинні отримувати дозвіл для вантажних автомобільних перевезень територією України.

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Залізничні перевезення

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Основні бар'єри

- Дискримінаційних бар'єрів немає
- Недискримінаційні бар'єри:
  - «Укрзалізниця» є державною монополією на ринку вантажних та пасажирських залізничних перевезень в Україні; їй належать колії, вокзали, станції, локомотиви та пасажирські вагони
  - Сектор повністю закритий для входу як для українських, так і для іноземних компаній
  - Приватні компанії можуть володіти вантажними вагонами та надавати послуги з залізничних перевезень за умови підписання угоди з «Укрзалізницею»

Морські перевезення

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Основні дискримінаційні бар'єри

- Судно може плавати під національним прапором, якщо воно знаходиться в державній власності, власності громадянина України або юридичної особи в Україні, заснованої українськими власниками (або за договором чартеру без судна, бербоут-чартер). Судно має бути зареєстроване в Україні.
- Перевезення між українськими портами може здійснюватися лише суднами під українським національним прапором або якщо судно отримало дозвіл від уряду
- Капітанами на кораблях, які плавають під українським прапором, можуть бути лише громадяни України

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Основні недискримінаційні бар'єри

Перелік портових зборів, обов'язкових для всіх українських та іноземних суден:

- корабельний
- причальний
- якірний
- каналний
- маяковий
- адміністративний
- санітарний

Уряд встановив 20% знижку на корабельний, причальний та каналний збори для суден, які працюють на лінійних конференціях.

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Переведення індексів обмежень в адвалорні еквіваленти в транспортній сфері

Ми використали формулу для граничних вартостей перевезення (shipping margins):

$$TE = \{[(E[M_{Ukraine}] - 1) - (E[M_{Ukraine}^{unrestricted}] - 1)] / (E[M_{Ukraine}] - 1)\} * 100$$

та порівняли зі сценарієм, коли всі обмеження знімаються.

Щоб отримати середньозважені адвалорні еквіваленти (AVE) для наземних перевезень, ми використали в якості ваги частку доходу від автомобільних та залізничних перевезень в загальних доходах.

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Індекс торгівельних обмежень (TRI) та тарифні еквіваленти для українського сектору транспорту

	TRI для недискримінаційних обмежень	Недискримінаційні адвалорні еквіваленти (%)	TRI для дискримінаційних обмежень	Дискримінаційні адвалорні еквіваленти (%)
Повітряні перевезення				
ПІІ	0.056	0	0.452	71
транскордонні	0	0	0.875	83
Морські перевезення				
ПІІ	0.095	0	0.382	66
транскордонні	0	0	0.02	0
Автомобільні перевезення				
ПІІ	0.0625	0	0	0
транскордонні	0.25	37	0	0
Залізничні перевезення				
ПІІ	0.9	83	0.1	0
транскордонні	1	84	0	0
Наземні перевезення середньозважені				
ПІІ		31.37		0
транскордонні		56.83		0

Послуги мобільного зв'язку

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Основні бар'єри

- Дискримінаційні бар'єри:
  - Іноземний оператор має відкрити компанію в Україні
- Недискримінаційні бар'єри:
  - Мобільні оператори мають отримати ліцензію на користування радіочастотним ресурсом та дозвіл на використання номерного ресурсу
  - Користування радіочастотним спектром дозволено для всіх, але потрібно сплатити за дозвіл
  - Також є щомісячні рентні платежі
  - Телеком компанія має отримати дозвіл на використання радіоелектронних засобів

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Послуги фіксованого телефонного зв'язку

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Основні бар'єри

- Дискримінаційні бар'єри:
  - Іноземний оператор має відкрити компанію в Україні
- Недискримінаційні бар'єри:
  - Оператор фіксованого телефонного зв'язку має зареєструватись (через подачу заявки) та отримати дозвіл на використання номерного ресурсу
  - В регіонах з низьким рівнем послуг регулятор може накладати на операторів зв'язку з істотною ринковою перевагою або на регіональних операторів фіксованого зв'язку зобов'язання надавати універсальні (загальнодоступні) послуги
  - Лізинг або перепродаж ліній фіксованого зв'язку не дозволяється
  - Уряд встановлює граничні обмеження на вартість послуг зв'язку для домогосподарств
  - «Укртелеком» є монопольним провайдером всіх видів послуг фіксованого телефонного зв'язку для домогосподарств

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Переведення індексів обмежень в адвалорні еквіваленти в сфері зв'язку

Розрахунки базуються на показниках забезпеченості населення фіксованим та мобільним зв'язком. Ці показники використовуються для розрахунку кількісного впливу лібералізації мереж фіксованого та мобільного зв'язку.

Це та ціновий вплив лібералізації дають нам змогу розрахувати тарифні еквіваленти.

$$\left[\left(\frac{1}{PI_f + 1} \right) - 1 \right] * 100 = \left[\frac{P_f - P_f^*}{P_f^*} \right] * 100 = TE_f$$

Щоб отримати середньозважені AVE для телекомунікаційного сектору, ми використали в якості ваги частку операційних доходів від мобільного та фіксованого зв'язку в загальних доходах.

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Індекс торгівельних обмежень (TRI) та тарифні еквіваленти для українського сектору зв'язку

	TRI для недискримінаційних обмежень	Недискримінаційні адвалорні еквіваленти (%)	TRI для дискримінаційних обмежень	Дискримінаційні адвалорні еквіваленти (%)	Частка загальних операційних доходах сектору зв'язку (%)
Мобільний зв'язок					
ПІІ	0.035	0.07	0.12	0.24	63.3
транскордонні	0.5	0.99	0	0	63.3
Фіксований зв'язок					
ПІІ	0.275	12.97	0.145	6.44	36.7
транскордонні	0.5	26.38	0	0	36.7
Зв'язок середньозважений					
ПІІ		4.8		2.52	
транскордонні		10.31		0	

Послуги ІТ

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Основні бар'єри

- Дискримінаційні бар'єри:
  - Іноземці з дозволом на працевлаштування можуть проживати в Україні лише 90 днів
- Недискримінаційних бар'єрів немає

Переведення індексів обмежень в адвалорні еквіваленти в ІТ

Наші розрахунки адвалорних еквівалентів для послуг ІТ слідуєть процедурі для професійних послуг

	TRI для недискримінаційних обмежень	Недискримінаційні адвалорні еквіваленти (%)	TRI для дискримінаційних обмежень	Дискримінаційні адвалорні еквіваленти (%)
Послуги ІТ				
ПІІ	0	0	0.0025	0.1974
транскордонні	0	0	0	0

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Питання?

Дякую!

COMPETITIVE
ECONOMY PROGRAM

Додаток. Індекси торговельних обмежень та адвалорні еквіваленти для бар'єрів до інвестицій в сектори послуг в Україні

	Індекс недискримінаційних обмежень торгівлі	Недискримінаційні адвалорні еквіваленти (%)	Індекс дискримінаційних обмежень торгівлі	Дискримінаційні адвалорні еквіваленти (%)
Банківські послуги	0.0825	6.22	0.1375	10.59
Страховання	0.13	9.98	0.1525	11.81
Бухоблік та аудит	0.05875	4.64	0.0655	5.17
Правові послуги	0.0875	6.91	0.0025	0.2
Професійні послуги (бухоблік та право разом)	-	6.07	-	2.04
Роздрібна торгівля	0.05	2.45	0	0

Додаток. Індекси торговельних обмежень та адвалорні еквіваленти для бар'єрів до інвестицій в сектори послуг в Україні

	Індекс недискримінаційних обмежень торгівлі	Недискримінаційні адвалорні еквіваленти (%)	Індекс дискримінаційних обмежень торгівлі	Дискримінаційні адвалорні еквіваленти (%)
Повітряні перевезення	0.056	0	0.452	71
Автомобільні перевезення	0.0625	0	0	0
Залізничні перевезення	0.9	83	0.1	0
Наземні перевезення (автомобільні та залізничні)	-	31.37	-	0
Морські перевезення	0.095	0	0.382	66
Мобільний зв'язок	0.035	0.07	0.12	0.24
Фіксований зв'язок	0.275	12.97	0.145	6.44
Зв'язок загалом (мобільний та фіксований)	-	4.8	-	2.52
Послуги ІТ	0	0	0.0025	0.20